

ÖĞRETMEN ADAYLARININ BİLGİ OKURYAZARLIĞI BECERİLERİNDEKİ ZORLANMA DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ: ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

THE INVESTIGATION OF THE DIFFICULTY LEVELS IN INFORMATION LITERACY SKILLS OF TEACHER CANDIDATES: ATATÜRK UNIVERSITY EXAMPLE

OĞUZHAN SEVİM

Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
Assoc. Prof. Dr., Atatürk University, Kazım Karabekir Faculty of Education, Dep. of Turkish Language Education
oguzhan-sevim@windowslive.com

 <https://orcid.org/0000-0001-7533-4724>

ALİ KAVAK

Öğr. Gör., Samsun Üniversitesi, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı
Res. Assist, Samsun University, Library and Documentation Department
a.kavak55@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0001-5329-2420>

Atıf / Citation

Sevim, O – Kavak, A. 2020. "Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı Becerilerindeki Zorlanma Düzeylerinin İncelenmesi: Atatürk Üniversitesi Örneği". *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* - *Journal of Turkish Researches Institute*. 68, (Mayıs-May 2020). 583-599

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü- *Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi- *Received Date* : 26.01.2020
Kabul Tarihi- *Accepted Date* : 27.03.2020
Yayın Tarihi- *Date Published* : 31.05.2020
 <http://dx.doi.org/10.14222/Turkiyat4345>

İntihal / Plagiarism

This article was checked by iThenticate® programında bu makale taranmıştır.

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi - *Journal of Turkish Researches Institute*
TAED-68, Mayıs - May 2020 Erzurum. ISSN 1300-9052 e-ISSN 2717-6851
www.turkiyatjournal.com
<http://dergipark.gov.tr/ataunited>

ÖĞRETMEN ADAYLARININ BİLGİ OKURYAZARLIĞI
BECERİLERİNDEKİ ZORLANMA DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ:
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ*
THE INVESTIGATION OF THE DIFFICULTY LEVELS IN
INFORMATION LITERACY SKILLS OF TEACHER CANDIDATES:
ATATÜRK UNIVERSITY EXAMPLE

OĞUZHAN SEVİM -ALİ KAVAK

Öz

Bu çalışma ile öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı becerilerindeki zorlanma düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğretmen adaylarının bilme, erişim, değerlendirme, kullanma ve etik/yasal konular aşamalarındaki zorlanma düzeylerinin nasıl oluştuğuna dair sorulara cevap aranmıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bu doğrultuda ilgili literatürün taraması yapılarak araştırma kapsamında değerlendirilen bilgi, okuryazarlık ve çeşitleri, bilgi okuryazarlığı ve standartları ile ilgili konularda açıklamalarda bulunulmuştur. Veri toplama aracı olarak ise “Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği” araştırma grubunda yer alan Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Bilgi okuryazarlığı becerileri bir bütün olarak değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının zorlanma düzeylerinin ortalama seviyede olduğu görülmüştür. Çıkan bu sonuç öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı becerilerinin yüksek oranda gelişmediğini göstermiştir. Bu bağlamda öğretmen adaylarında bilgi okuryazarlığı becerilerinin gelişmesine yönelik daha üst seviyede eğitimlerin düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen aday(lar)ı, bilgi okuryazarlığı becerileri, zorlanma düzeyi.

Abstract

In this study, it was aimed to determine the difficulty levels of pre-service teachers in terms of information literacy skills. For this purpose, questions were asked about how the level of learning in terms of the levels of learning, access, evaluation, use and ethical / legal issues. Descriptive survey model was used in this study. In this context, the related literature has been reviewed and explanations have been made about the information, literacy and types, information literacy and standards evaluated within the scope of the research. As a data collection tool, “The Information Literacy Scale” research group was applied to prospective teachers studying at Kâzım Karabekir Faculty of Education at Atatürk University. When the information literacy skills were evaluated as a whole, it was seen that the level of difficulty of the prospective teachers was at an average level. This result showed that the information literacy skills of the prospective teachers are not high. In this context, it is thought that teacher trainings should be organized at a higher level in order to improve information literacy skills.

Key Words: Teacher candidate (s), information literacy skills, proficiency levels.

* Bu makale “Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı Becerilerindeki Zorlanma Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi: Atatürk Üniversitesi Örneği” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Structured Abstract

Information literacy is defined as the process of starting with the need for information about a research or situation, defining this information need, searching for the defined information, obtaining, analyzing, evaluating, interpreting the necessary information within the sources of information and performing these processes within legal and ethical values.

Educational institutions have very important duties to raise individuals who comply with the standards of the information age. Universities have a special place and importance among these institutions. Because, in the information society, individuals acquire high level knowledge and skills such as equipping with information literacy skills, thinking critically, making right decisions in solving problems through university education programs. In this study, it was aimed to determine the uneasiness levels of pre-service teachers in terms of information literacy skills. For this purpose, answers to the following research questions were sought:

- What is the teacher candidates' uneasiness level in the knowing stage?*
- How is the pre-service teachers' uneasiness level at the access stage?*
- What is the teacher candidates' uneasiness level in the evaluation phase?*
- How is the teacher candidates' uneasiness level in the using phase?*
- What is the teacher candidates' uneasiness level at the stage of ethical and legal issues?*

Descriptive survey model was used in this study. In this context, the related literature has been reviewed and explanations have been made about the information, literacy and types, information literacy and standards evaluated within the scope of the research. "The Information Literacy Scale" was applied to teacher candidates research group studying at Kâzım Karabekir Faculty of Education at Atatürk University as a data collection tool.

When the information literacy skills were evaluated as a whole, it was seen that teacher candidates' uneasiness level was at an average level. This result showed that teacher candidates' information literacy skills did not improve at a high level. In this context, it is thought that higher level trainings should be organized for teacher candidates to improve their information literacy skills.

Other results obtained from the research can be listed as follows:

When the average uneasiness levels regarding the knowledge stage, which is the first of the information literacy stages, are analyzed, it was determined that the teacher candidates were in the "Sometimes I have difficulty" slice with an average score of 2.92. It was determined that in the knowing stage, teacher candidates had difficulty to identify the information needed about the research subject, to understand how and where to access the information, to understand how information and information resources are organized in libraries and databases, to decide what kind of information sources can be more useful for the research subject, and in planning time for the access of information and information resources related to the research subject.

When the average strain levels related to the access stage, which is the second of the information literacy stages, are analyzed, it was understood that the teacher candidates were in the "Sometimes I have difficulty" slice with an average score of 3.27. At this stage, teacher candidates find it difficult to choose the electronic database and digital information platform suitable for the research subject, to understand and use advanced search techniques on the internet, to find the information or source of information sought in libraries, to use and analyze the library catalogs, to know and use the new generation library catalogs, to take advantage of new generation libraries

and to use interlibrary loan or document delivery services; it was understood that they had no difficulty in using internet / web search engines.

When the average uneasiness levels regarding the evaluation stage, which is the third of the information literacy stages, are analyzed, it was determined that the teacher candidates were in the "Sometimes I have difficulty" slice with an average score of 2.87. At this stage it was determined that teacher candidates had difficulty in comparing the information in the most accessed information sources, re-interpreting with their own expressions, in relating the existing information with the new information in accordance with the research topic critically (whether the information is biased, directing, for gain or propaganda purposes), in evaluating information and sources of information according to various criteria, in understanding and evaluating information that gives different opinions in information sources, in deciding whether there is a need for complementary or additional information in terms of the adequacy of the accessed information to the subject of research, in interpreting the accessed information within the scope of the research, and in drawing conclusions based on the information provided. The fact that the teacher candidates' uneasiness levels related to the evaluation stage are below the average indicates that the teacher candidates have training needs in the skills related to this stage.

When the average difficulty levels of the evaluation stage, which is the third of the information literacy stages, are analyzed, it was determined that the pre-service teachers were in the "Sometimes I have difficulty" slice with an average score of 2.87. At this stage, teacher candidates are able to compare the information in the most accessed information sources, re-interpret with their own expressions, relate the existing information with the new information in accordance with the research topic, critically (biased, biased, guiding, earning or propaganda purposes of the information). whether or not), evaluating information and sources of information according to various criteria, understanding and evaluating information that gives different opinions in information sources, deciding whether there is a need for complementary or additional information in terms of the adequacy of the accessed information to the subject of research, interpreting the accessed information within the scope of the research and It was determined that they had difficulty in drawing conclusions based on the information provided. The fact that the teacher candidates' uneasiness levels related to the evaluation stage are below the average indicates that the teacher candidates have training needs in the skills related to this stage.

When the average strain levels related to the usage phase analyzed, which is the fourth of the information literacy stages, it was understood that the teacher candidates were in the "I have rarely difficulty" slice with an average score of 3.58. At this stage it was determined that teacher candidates had difficulty in presenting the research results in written / printed (thesis, report, article, book, etc.) and visual / oral (presentation, symposium, conference, etc.), in synthesizing the information with the quotation information in the information presentation made within the scope of the research; In the presentation of the information, it was determined that they did not have difficulty in choosing and using the technological products (World, Excel, PowerPoint etc.) suitable for the research subject.

When the average uneasiness levels regarding the ethical / legal issues stage, which is the fifth of the information literacy stages, are analyzed, it is determined that the teacher candidates are in the "Sometimes I have difficulty" slice with an average score of 2.77. Based on the average uneasiness score for the ethics stage, it was understood that the most difficult stage of teacher candidates among all stages was ethical / legal issues.

1. Giriş

Bilgi okuryazarlığı, bir araştırma veya durum hakkında bilgiye ihtiyaç duyulması ile başlayıp bu bilgi ihtiyacının tanımlanması, tanımlanan bilginin aranması, bilgi kaynakları içerisinde gerekli olan bilginin alınması, analiz edilmesi, değerlendirilmesi, yorumlanması ve bu işlemlerin yasal ve etik değerler içerisinde gerçekleştirilmesi süreci olarak tanımlanmaktadır. Bilgi okuryazarlığı, bireylerin “bilginin ne zaman gerekli olduğunun farkına varmalarını ve ihtiyaç duyulan bilgiyi etkin bir şekilde bulma, değerlendirme ve kullanma becerisine sahip olmalarını” gerektiren birtakım yetenekleri kapsamaktadır (American Library Association [ALA], 1989). Bilgi okuryazarlığı, hızlı teknolojik değişim ve artan bilgi kaynaklarının bulunduğu günümüzde daha fazla önem kazanmaktadır.

Günümüz toplumlarının gelişiminde en önemli etken bilgidir. Bilginin niceliksel ve niteliksel artışı, bilgi okuryazarlığı kavramının ne olduğu ve bilgi okuryazarı olan bireylerin sahip olması gereken becerilerin neler olması gerektiği üzerine yapılan çalışmaları beraberinde getirmektedir. (Akkoyunlu ve Yılmaz, 2005; Polat, 2005a; Başaran, 2005; Saatçioğlu, Özmen ve Özer, 2003; Erdem ve Akkoyunlu, 2002; Kurbanoglu ve Akkoyunlu, 2001). Bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte bilgi kayıt ve erişim ortamları da değişime uğramış ve bilgi miktarında hızlı artış olmuştur. Bilginin hızla artışı, bilgi çağında yaşam boyu öğrenmeyi gerekli kılmıştır. Bilgi toplumlarında geçerli ve güncel yaşam boyu öğrenmenin gerçekleşmesi o toplumu oluşturan bireylere kazandırılacak bilgi okuryazarlığı becerileri ile mümkün görülmektedir.

Bilgi çağının standartlarına uygun bireyler yetiştirmek için eğitim kurumlarına çok önemli görevler düşmektedir. Bu kurumlar içerisinde özellikle üniversitelerin ayrı bir yeri ve önemi bulunmaktadır. Çünkü bilgi toplumunda bireylerin bilgi okuryazarlığı becerileri ile donatılması, eleştirel düşünebilmesi, problemlerin çözümünde doğru kararlar alabilmesi gibi üst seviyedeki bilgi ve becerileri kazanmaları üniversite eğitim programları ile gerçekleşmektedir. Bilgi çağının standartlarına uygun bireylerin yetiştirilmesinde üniversitelerin önemini vurgulayan Çakın (1998), “Üniversitelerimizin Bilgiye Erişim Ortamları: Genel Değerlendirme” adlı çalışmasında üniversiteleri “öğrencilerin mesleki, entelektüel ve estetik şekillenmelerine ortam sağlayan, ayrıca insanın ve doğanın çözülmemiş sorunlarına ışık tutan ve bilimin sınırlarını zorlayıcı çalışmalar yapan eğitim-öğretim ve araştırma kuruluşları” olarak tanımlamaktadır. Bu sebeple üniversitemizde öğrenimlerini sürdüren veya sürdürecektir olan bireylerin aldıkları alan eğitimlerinin yanı sıra bilgi okuryazarlığı eğitimleri de büyük önem taşımaktadır.

Bilgi okuryazarlığı becerileri ile donatılmış birey tipleri kendiliğinden oluşan bir durum değildir. Bu becerilerin bireylere kazandırılması o toplumda hizmet veren eğitim kurumları ve bu kurumların programlarındaki bilgi okuryazarlığı müfredatı ile gerçekleşmektedir. Eğitim programlarının içerisinde bilgi okuryazarlığının olması gerektiğini savunan çalışmalarda bilgi okuryazarlığı becerilerinin toplumun tüm kesimlerinde bulunan bireylere öğretilmesi gerektiği savunulmuş ve yaşam boyu öğrenmenin gerçekleşmesinde bilgi okuryazarlığı eğitimlerinin üzerinde durulmuş; bilgi toplumlarının gelişmesinde yaşam boyu öğrenme becerilerine sahip bireylere ihtiyacın olduğu ve bu çağda yetişen bireylerin öğrenmeyi öğrenme temel becerisine, hızla değişen ve çoğalan bilgiye ulaşmada çeşitli kaynakları kullanma becerisine, erişim sağladığı bilgileri öz yeterlilik algıları ile değerlendirme ve kullanma becerisine sahip olması gerektiği

vurgulanmıştır (Kurbanoglu ve Akkoyunlu, 2001; Kuhlthau ve Maniotes, 2012; Şenyurt, 2018; Beile O'Neil, 2005; Yasa, 2018).

Bilgi okuryazarlığı becerilerinden yoksun olan öğrencilerin, eriştikleri bilgiyi etkili bir biçimde kullanamadıkları ve bu durumun da öğrencilerin öğrenmelerini olumsuz yönde etkilediğini savunan araştırmacılar (Wilson, 1997; Balcı, 2013) öğretmen adaylarının da bu durumdan aynı derecede etkilendiğini belirtmektedirler. Dolayısıyla öğretmenlerde görülen bilgi okuryazarlığı yetersizliklerinin, öğrencilerin de bu becerilerden yoksun olarak yetişmesine zemin hazırladığı söylenebilir.

Bilgi okuryazarlığı becerilerine ilişkin yapılan araştırmalar, okuryazarlığı çeşitli yönleriyle incelemektedir. Gerek araştırma grupları gerekse uygulanan alanlar açısından bu çeşitlilikler çoğalmaktadır. Özellikle araştırma kapsamında üzerinde daha çok durulan öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı becerilerini inceleyen (Minner, 1992; Wilson, 1997; Nero, 1999; Akkoyunlu ve Kurbanoglu, 2003; Johnson ve O'English, 2004; Aldemir, 2004; Beile O'Neil, 2005; Cannon, 2007; Kurbanoglu ve Akkoyunlu, 2001; 2002; 2003; 2007; Usluel, 2006; Erdem, 2007; Demiralay, 2008; Kaya ve Durmuş, 2008; Balcı, 2013; Yasa, 2018) çalışmalar ile bilgi okuryazarlığını diğer çalışma gruplarında inceleyen (Bruce, 1997; Polat, 2005a; 2005b; Kızıl, 2007; Kızılaslan, 2007; Ocak, 2008; Ata, 2011; Özel, 2013; Gülnar, 2016; Kuhlthau ve Maniotes, 2012; Şenyurt, 2018) pek çok araştırma bulunmaktadır. Bu çalışmada ise öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı aşamalarındaki (bilme, erişim, değerlendirme, kullanma ve etik) zorlanma düzeyleri ele alınmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu araştırma sorularına cevap aranacaktır:

- Öğretmen adaylarının bilme aşamasındaki zorlanma düzeyleri nasıldır?
- Öğretmen adaylarının erişim aşamasındaki zorlanma düzeyleri nasıldır?
- Öğretmen adaylarının değerlendirme aşamasındaki zorlanma düzeyleri nasıldır?
- Öğretmen adaylarının kullanma aşamasındaki zorlanma düzeyleri nasıldır?
- Öğretmen adaylarının etik ve yasal konular aşamasındaki zorlanma düzeyleri nasıldır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı becerilerindeki zorlama düzeylerinin incelenmesine yönelik yapılan bu çalışma, betimsel bir araştırmadır. Bu nedenle çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli, literatürdeki ilgili çalışmalar ile yapılan araştırma arasında ilişki kurarak betimlemeyi amaçlayan çalışmalara uygun bir model olarak kullanılmaktadır (Karasar, 2002). Araştırmanın mevcut durumu hakkında açıklamalarda bulunmak amacıyla kavramların, varlıkların, olayların ve farklı disiplinlere ait bilgilerin ne olduğu hakkında bilgi vermeye çalışan betimleme yöntemi (Kaptan, 2000) sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Betimleme yönteminden yararlanılarak bilgi ve bilgi okuryazarlığı kavramlarına ilişkin literatür taraması yapılmış ve elde edilen bilgiler ile öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı yeterlilikleri üzerinde saptamalarda bulunulmuştur.

2.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubu, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesinde Türkçe, Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Matematik, Sınıf, PDR,

İngilizce ve Almanca programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarından oluşturmaktadır.

Araştırma grubu, üniversiteye yerleştirmede kullanılan puan türlerine göre oluşturulmuştur. Bu doğrultuda öncelikle Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesindeki öğretmenlik lisans programları arasından programa girişte kullanılan her puan türüne göre iki program seçilmiştir. Sayısal puan türüne göre Matematik ve Fen Bilgisi; sözel puan türüne göre Türkçe ve Sosyal Bilgiler; eşit ağırlık puan türüne göre Sınıf ve Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR); dil puanı türüne göre ise İngilizce ve Almanca öğretmenliği lisans programları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri lisans programlarına göre dağılımları Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. Örneklemi Oluşturan Öğretmenlik Lisans Programları

Puan Türü	Birim ve Program	Erkek	Kız	Toplam
Sayısal	Fen Bilgisi Öğretmenliği Lisans Programı	52	56	108
	Matematik Öğretmenliği Lisans Programı	54	58	112
Sözel	Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı	54	61	115
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı	56	59	115
Eşit Ağırlık	Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı	50	52	102
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı	40	53	93
Dil	Almanca Öğretmenliği Lisans Programı	44	51	95
	İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı	45	55	100
	Toplam	395	445	840

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerinin toplanmasında dolaysız veri toplama tekniklerinden “sormaca (anket/ölçek) tekniği” kullanılmıştır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı becerilerine ilişkin konulardaki zorlama düzeylerini test etmek amacıyla Polat (2005a) tarafından geliştirilen “Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği”nden yararlanılmıştır. Bu ölçek ACRL’nin (2000) yükseköğretim bilgi okuryazarlığı standartları içinde değerlendirilen bilme, erişim, değerlendirme, kullanma ve etik/yasal konular aşamaları ve bu aşamalar içinde işlenen performans göstergeleri ile ilgili bilgiler ışığında hazırlanmıştır. Ölçek iki bölüm olarak tasarlanmıştır. Birinci bölümde öğrencilerin demografik özellikleri; ikinci bölümde ise bilgi okuryazarlığı aşamalarından bilme, erişim, değerlendirme, kullanma ve etik/yasal konulara ait becerileri ifade eden maddeler bulunmaktadır. Ayrıca bu maddeler ile ilgili öğrencilerin eğitim gereksinimleri de sorgulanmaktadır. Ölçekte yer alan 64 maddenin bilme, erişim, değerlendirme, kullanma ve etik/yasal konular aşamalarına göre dağılımları şu şekildedir:

- Bilgi gereksiniminin tanımlanması, belirlenmesi ve ifade edilmesi becerileri olan “bilme” aşaması: 1-10. maddeler

- Bilginin elde edilmesine ve erişilmesi yönelik becerileri kapsayan “erişim” aşaması: 11-34. maddeler

- Elde edilen bilginin değerlendirilmesini, yorumlanmasını ve sentezlenmesini kapsayan “değerlendirme” aşaması: 35-48. maddeler
- Değerlendirilen bilgilerin nitelikli amaçlar çerçevesinde kullanmaya ve yeni ürünler ortaya koymaya yönelik olarak bilginin etkin bir biçimde kullanılmasını belirleyen “kullanma” aşaması: 49-55 maddeler
- Gereksinim duyulan bilgi elde edilmesi aşamasından kullanılması aşamasına kadar olan bu süreçte etik açıdan nasıl davranılacağını belirlemeye yönelik olan “etik/yasal konular” aşaması: 56-64 maddeler

2.4. Veri Analizi

Çalışmanın amacı çerçevesinde kullanılacak olan anketten elde edilen verilerin tümü kodlanarak SPSS programına girilerek basit ve kategorik istatistikler yapılmıştır. Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı aşamalarına göre olan zorlanma düzeylerindeki ortalamalarını gösteren basit istatistik yöntemlerinden “tanımlayıcı (descriptives)” istatistik analizleri kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı becerilerindeki zorlanma düzeylerini belirlemek için yöneltilen her bir maddeye verilen cevapların derecelendirilmesinde aşağıdaki puanlar kullanılmıştır:

- Hiç zorlanmam “5 puan”
- Nadiren zorlanırım “4 puan”
- Bazen zorlanırım “3 puan”
- Çoğunlukla zorlanırım “2 puan”
- Her zaman zorlanırım “1 puan”

Öğretmen adaylarının ölçekte bulunan her bir maddeye verdikleri cevaplardan elde edilen ortalama puanlar ise aşağıda verilen zorlanma dilimlerine göre değerlendirilmiştir:

- Hiç zorlanmam (4,50-5,00 puan)
- Nadiren zorlanırım (3,50-4,49 puan)
- Bazen zorlanırım (2,50-3,49 puan)
- Çoğunlukla zorlanırım (1,50-2,49 puan)
- Her zaman zorlanırım (1,00-1,49 puan)

Bu ölçekteki ortalama zorlanma düzeyi ise 3,00 puandır.

3. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ölçekten elde edilen veriler, bilgi okuryazarlığı aşamaları (bilme, erişim, değerlendirme, kullanma ve etik) dikkate alınarak tablolar hâlinde ele alınmış ve her aşamaya ilişkin elde edilen bulgular ifade edilmiştir.

3.1. Bilme Aşamasına İlişkin Bulgular

Bilgi okuryazarlığı aşamalarının ilki olan bilme aşamasında, araştırma konusuna yönelik bir soruna veya bilgiye ilişkin beklenen çözümün üretilmesi için oluşturulan bilgi arama becerileri bulunmaktadır. Bu aşamadaki becerilere ilişkin öğretmen adaylarının zorlanma düzeylerinin ortalamaları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Bilme Aşamasındaki Zorlanma Düzeylerinin Ortalamaları

M. No	Bilme Aşaması Becerileri	N	\bar{x}	s
1	Araştırma konusunun belirlenmesinde	840	3,05	1,40
2	Araştırma konusu ile ilgili gereksinim duyduğum bilgiyi tanımlamakta	840	2,66	1,42
3	Gereksinim duyduğum bilgiyi başkalarına ifade etmekte	840	3,00	1,35
4	Araştırmanın konusunu genişletmekte veya sınırlamakta	840	3,13	1,32
5	İhtiyacım olan bilgiye nasıl ve nerede ulaşacağıma	840	2,78	1,32
6	Bilgi ve bilgi kaynaklarının kütüphane ve veri tabanlarında nasıl düzenlendiğini (sınıflama sistemleri, yer numarası ve konu başlıkları gibi) anlamakta	840	2,69	1,35
7	Farklı formatlardaki bilgi kaynaklarını (basılı, elektronik/dijital, görsel/işitsel vb) kullanmakta	840	3,06	1,36
8	İçerik özellikleri ve kullanım amaçlarına göre oluşturulan bilgi kaynağı türlerini (popüler/bilimsel; güncel/tarihi, vb) ayırt etmekte	840	3,53	1,40
9	Araştırma konusu için hangi türdeki bilgi kaynaklarının daha faydalı olabileceğine karar vermekte	840	2,61	1,42
10	Araştırma konusu ile ilgili bilgi ve bilgi kaynaklarının erişimine yönelik zaman planlaması yapmakt	840	2,83	1,38
	Genel Ortalama Değerler	840	2,92	1,37

Tablo 2 incelendiğinde ortalama zorlanma puanının 2,92 ile “Bazen zorlanırım (2,50-3,49 puan)” diliminde olduğu görülmektedir. Bu aşamadaki becerilerin her birine ilişkin zorlanma düzeylerine bakıldığında ise öğretmen adaylarının 2,61 ortalama puan ile 9. maddede, ölçüğün diğer maddelerine göre daha çok zorlandıkları anlaşılmaktadır. Buna karşın öğretmen adaylarının 3,53 ortalama puan ile 8. maddede fazla zorlanmadıkları görülmektedir.

3.2. Erişim Aşamasına İlişkin Bulgular

Erişim aşamasındaki becerilere ilişkin öğretmen adaylarının zorlanma düzeylerinin ortalamaları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Erişim Aşamasındaki Zorlanma Düzeylerinin Ortalamaları

M.No	Erişim Aşaması Becerileri	N	\bar{x}	s
11	Araştırma ile ilgili uygun araştırma yöntemi ve tekniği seçmekte	840	3,10	0,94
12	Araştırma yöntemi ve tekniklerine uygun bilgi kaynağını (veri tabanı, web, bibliyografya, katalog, indeks vb.) seçmekte	840	3,55	1,14
13	Bilgiye erişim kaynaklarından (veri tabanı, web, bibliyografya, katalog, indeks vb.) hangi tür bilgiye erişileceğini anlamakta	840	3,24	1,11
14	Bilginin kendisini taşıyan birincil (tam metin, kitap, süreli yayın vb.) kaynaklar ile bilgiye erişimi sağlayan ikincil (bibliyografyalar, dizinler, indeksler vb.) kaynakları ayırt etmekte	840	3,03	1,28
15	Etkili bir bilgi arama strateji geliştirmekte	840	2,48	1,28
16	Araştırma konusuna uygun elektronik veri tabanı ve dijital bilgi platformu seçmekte	840	2,34	0,92
17	Araştırma konusuna uygun anahtar kelimeler ve ilişkili terimler belirlemekte	840	3,52	1,24

18	İnternette/web kaynaklarında bilgi aramakta	840	4,11	0,83
19	İnternetteki e-bilgi kaynaklarını kullanmakta	840	3,90	1,17
20	İnternet/web arama motorlarını (google, yandex, bing, yahoo search, ask vb.) kullanmakta	840	4,55	0,67
21	Web arama motorları veya veri tabanları gibi e-bilgi sistemlerindeki yönlendirici bilgileri anlamakta ve kullanmakta	840	3,52	0,61
22	Bilgisayarla bilgi aramada yöntemlerinden olan hem basit hem de gelişmiş arama seçeneklerini kullanmakta	840	3,80	0,84
23	İnternette ileri arama tekniklerini (anahtar kelime, yakınlık belirteçleri, Boole işlemleri, konu, tarih sınırlaması, vb.) anlamakta ve kullanmakta	840	2,48	0,88
24	Erişilen bilgi kaynaklarının bibliyografik künye / kaynakça (yayın evi, tarih, yazar, içeriğin adı, basıldığı tarih, vb.) bilgilerini anlamakta	840	3,32	0,80
25	Kütüphanelerde aradığım bilgiyi veya bilgi kaynağını bulmakta	840	2,88	0,97
26	Kütüphanelerdeki katalogları kullanmakta ve içindeki bilgileri çözümlenmekte	840	2,49	0,95
27	Yeni nesil kütüphane kataloglarını (opac, endeca, primo, encore, worldcat, polaris gibi) bilmekte ve kullanmakta	840	2,47	0,77
28	Yeni nesil kütüphanelerden (dijital / elektronik kütüphane, z-kütüphane, vb.) yararlanmakta	840	2,48	0,86
29	Kütüphaneler arası ödünç verme veya belge sağlama hizmetlerden yararlanmakta	840	2,81	0,73
30	Farklı türlerdeki kütüphaneleri (halk, üniversite, özel, millî ve dijital kütüphaneler gibi) kullanmakta	840	3,52	0,94
31	Erişim sağladığım bilgiyi belirli standartlara (güncel/güncel olmayan, genel/özel, vb) göre sınıflandırmakta	840	3,61	0,99
32	Erişim sağladığım bilgi veya bilgi kaynağının araştırma konusuyla ilişkili olup olmadığını değerlendirmekte (eser adı, konu başlığı, özet, içindekiler gibi unsurlara bakarak)	840	3,71	1,08
33	Erişim sağladığım bilgi ve bilgi kaynağındaki olumlu/olumsuz durumları değerlendirerek, gerekirse yeni bir arama stratejisi belirlemekte ve geliştirmekte	840	3,18	0,87
34	Bilgi erişiminde ve saklamakta farklı teknolojik olanaklardan (kopyala/yapıştır, print, fotokopi, tarayıcı, vb) uygun olanını seçmekte	840	4,52	1,16
	Genel Ortalama Değerler	840	3,27	0,96

Tablo 3'te öğretmen adaylarının erişim aşamasındaki ortalama zorlanma düzeyinin 3,27 puan olduğu ve "Bazen zorlanırım (1,50-2,49 puan)" diliminde oldukları görülmektedir. 20 ve 34'üncü maddelerde ifade edilen becerilerin kullanımına ilişkin öğretmen adaylarının zorlanma düzeyleri sırasıyla 4,55 ve 4,52 ortalama puanlar ile "Hiç zorlanmam (4,50-5,00 puan)" diliminde bulunmaktadır. Buna karşılık öğretmen adaylarının 15, 23, 26, 27 ve 28'ince maddelerde ifade edilen becerilerin kullanımına ilişkin zorlanma düzeyleri sırasıyla 2,48; 2,48; 2,49; 2,47 ve 2,48 ortalama puanlar ile "Çoğunlukla zorlanırım (1,50-2,49 puan)" dilimindedir. Bu durum öğretmen adaylarının erişim aşamasındaki her becerinin kullanımına ilişkin zorlanma düzeylerinin farklılık arz ettiğini göstermektedir.

3.3. Değerlendirme Aşamasına İlişkin Bulgular

Bireylerdeki mevcut bilgi birikimi ile edinilen bilgilerin eleştirel ve üst seviye düşünme becerileri ile sentezlenerek yeni bilgilerin oluşturulmaya başlandığı değerlendirme aşamasındaki becerilere ilişkin öğretmen adaylarının ortalama zorlanma düzeyi puanları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Değerlendirme Aşamasındaki Zorlanma Düzeylerinin Ortalamaları

M.No	Değerlendirme Aşaması Becerileri	N	\bar{x}	s
35	Erişim sağladığım bilgi kaynağındaki bilgilerin temel fikirlerini özetlemekte	840	3,23	1,03
36	Erişim sağladığım bilgi kaynaklarındaki bilgileri karşılaştırabilmekte	840	2,98	0,95
37	Erişim sağladığım bilgiyi kendi ifadelerimle tekrar yorumlayabilmekte	840	2,92	1,19
38	Görsel ve işitsel bilgiyi (tablolar, grafikler, videolar, vb.) anlamakta ve yorumlamakta	840	3,05	1,09
39	Var olan bilgilerim ile yeni elde ettiğim bilgileri araştırma konuma uygun olarak ilişkilendirebilmekte	840	2,64	0,91
40	Erişim sağladığım kaynaklardaki bilgileri eleştirel açıdan (tarafalı, kazanç amaçlı, yönlendirici, önyargılı) değerlendirebilmekte	840	2,63	1,52
41	Bilgiyi ve bilgi kaynaklarını çeşitli ölçütlere göre (güncellik, güvenilirlik, tarafsızlık, geçerlilik vb.) değerlendirebilmekte	840	2,34	1,08
42	Bilgi kaynaklarında farklı görüş bildiren bilgileri anlamakta ve değerlendirebilmekte	840	2,62	1,28
43	Araştırma konusu ile ilgili çok sayıda bilgi kaynağına ulaşabilmekte ve onları kullanabilmekte	840	3,72	1,10
44	Erişim sağlanan bilgilerin araştırma konusuna yeterliliği açısından tamamlayıcı ya da ek bilgi gereksiniminin olup olmadığına karar vermekte	840	2,94	1,27
45	Erişim sağladığım bilgiyi araştırma konusu kapsamında yorumlamakta	840	2,50	1,19
46	İnternet kaynaklarından elde ettiğim bilgileri değerlendirmekte	840	3,18	1,20
47	İnternet kaynaklarındaki bilgilere ilişkin değerlendirme ölçütlerini (kapsam, yetkinlik, doğruluk, güncellik, teklik, amaç vb.) anlamakta ve uygulamakta	840	3,17	1,22
48	Erişim sağladığım bilgilere dayalı olarak sonuçlar çıkarabilme	840	2,23	1,15
Genel Ortalama Değerler		840	2,87	1,16

Tablo 4’te verilen değerlendirme aşamasındaki becerilere ilişkin ortalama puanlar incelendiğinde, öğretmen adayların ortalama zorlanma düzeyinin 2,87 puan olduğu ve “Bazen zorlanırım (2,50-3,49 puan)” diliminde yer aldıkları görülmektedir. 41 ve 48’nci maddelerde ifade edilen beceri düzeyleri hariç diğer beceri düzeyleri “Bazen zorlanırım” dilimindedir. 41 ve 48’nci maddelerin ortalama puanları sırasıyla 2,34 ve 2,23 ile “Çoğunlukla zorlanırım” (1,50-2,49 puan)” diliminde yer almaktadır. Bu maddelerdeki zorlanma düzeylerinin çok yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.4. Kullanma Aşamasına İlişkin Bulgular

Kullanma aşamasındaki becerilere ilişkin öğretmen adaylarının zorlanma düzeylerinin ortalamaları Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Kullanma Aşamasındaki Zorlanma Düzeylerinin Ortalamaları

M. No.	Kullanma Aşaması Becerileri	N	\bar{x}	s
49	Araştırma sonuçlarını yazılı/basılı (tez, rapor, makale, kitap vb.) olarak sunmakta	840	3,01	1,48
50	Araştırma sonuçlarını görsel ve sözlü (sunum, sempozyum, konferans vb.) olarak sunmakta	840	3,35	0,99
51	Yazılı veya sözlü olarak sunacağım bilgiyi belirli standartlara göre (proje, taslak, plan vb.) hazırlamakta ve düzenlemekte	840	3,63	1,15
52	Bilgi sunumum için yazılı veya sözlü içeriği belirlemekte	840	3,57	1,12
53	Bilgi sunumunda zaman, sayfa sayısı, araştırma alanı gibi sınırlandırmaları yapabilmekte	840	3,84	1,43
54	Bilgi sunumunda karşılaştığım olumlu / olumsuz durumlardan gelecekteki çalışmalara yönelik ders çıkarmakta	840	3,63	0,92
55	Araştırma kapsamında yapılan bilgi sunumunda alıntı bilgiler ile kendi bilgilerimi sentezlemekte / birleştirmekte	840	3,24	0,70
56	Bilgi sunumunda araştırma konusuna uygun teknolojik ürünleri (World, Excel, PowerPoint vb.) seçmekte ve onları kullanmakta	840	4,39	0,98
	Genel Ortalama Değerler	840	3,58	1,10

Tablo 5 incelendiğinde öğretmen adaylarının kullanma aşamasındaki becerilerine ilişkin ortalama zorlanma düzeyinin 3,58 puan olduğu ve “Nadiren zorlanırım (3,50-4,49 puan)” diliminde bulunduğu görülmektedir. Kullanma aşamasındaki maddeler içerisinde öğretmen adaylarının en çok zorlandıkları maddenin 4,39 ortalama puan ile 56. madde (3,50-4,49 puan-Nadiren zorlanırım); buna karşılık en az zorlandıkları maddenin ise 3,01 ortalama puan ile 49. madde (2,50-3,49 puan-Bazen zorlanırım) olduğu anlaşılmaktadır.

3.5. Etik / Yasal Konulara İlişkin Bulgular

Etik aşamasındaki becerilere ilişkin öğretmen adaylarının zorlanma düzeylerinin ortalamaları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Etik / Yasal Konular Aşamasındaki Zorlanma Düzeylerinin Ortalamaları

M. No	Etik/Yasal Konular Aşaması Becerileri	N	\bar{x}	s
57	Araştırmada yararlandığım bilgi kaynakları ile ilgili metin içi veya dipnotlu kaynak göstermede	840	2,46	0,93
58	Araştırmada yararlandığım kaynaklar ile ilgili kaynakça bölümü oluşturmakta	840	2,98	1,04
59	Bilgi kaynağı türlerine göre (kitap, makale, dergi, tez, web sitesi vb.) hangi bilgilerin kaynakçada gösterilmesi konusunda	840	2,62	1,34
60	Araştırmada kullanılacak bilgi kaynaklarının gizliliğine ve güvenliğine ilişkin konuları bilmekte ve bunlara uymakta	840	2,74	0,83

61	Düşünce ve ifade özgürlüğünün korunması ve geliştirilmesi ile ilgili etik ve yasal konuları anlamakta ve değerlendirmekte	840	2,36	1,16
62	Bilgi arama, edinme ve iletme haklarına ilişkin etik ve yasal konuları anlamakta ve uygulamakta	840	2,81	1,37
63	Bilgi hırsızlığına ilişkin etik ve yasal konuları bilmekte ve bundan nasıl kaçınılacağını anlamakta	840	2,97	1,47
64	Bilginin erişimine ve kullanımına ilişkin becerilerde bilgi ve düşüncelerimi etik açıdan başkalarıyla paylaşmakta	840	3,19	1,47
Genel Ortalama Değerler		840	2,77	1,20

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmen adaylarının etik konulara ilişkin ortalama zorlanma düzeylerinin 2,77 puan olduğu ve “Bazen zorlanırım (2,50-3,49 puan)” diliminde yer aldığı görülmektedir. Etik konulara ilişkin ölçek maddelerine bakıldığında ise öğretmen adaylarının en çok 2,46 ortalama puan ile 57. madde ile 2,36 ortalama puan ile 61. maddede ifade edilen becerilerde zorlandıkları anlaşılmaktadır.

4. Sonuç ve Tartışma

Bilgi okuryazarlığı becerileri bir bütün olarak değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı becerilerine ilişkin zorlanma düzeylerinin “Bazen zorlanırım” diliminde olduğu anlaşılmıştır. Bilgi okuryazarlığı aşamalarından ilki olan bilme aşamasına ilişkin ortalama zorlanma düzeylerine bakıldığında ise öğretmen adaylarının 2,92 ortalama puan ile yine “Bazen zorlanırım” diliminde olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının bilme aşamasında en çok araştırma konusu ile ilgili gerekesinim duyulan bilgiyi tanımlamada, bilgiye nasıl ve nerede ulaşılacağına, bilgi ve bilgi kaynaklarının kütüphane ve veri tabanlarında nasıl düzenlendiğini anlamada, araştırma konusu için hangi türdeki bilgi kaynaklarının daha faydalı olabileceğine karar vermede ve araştırma konusu ile ilgili bilgi ve bilgi kaynaklarının erişimine yönelik zaman planlaması yapmada zorlandıkları tespit edilmiştir. İlgili alan yazına bakıldığında elde edilen bu sonucun benzer çalışmalardan elde edilen sonuçlarla örtüştüğü görülmüştür (Kızıl 2007; Özel, 2013; Polat 2005b).

Bilgi okuryazarlığı aşamalarından ikincisi olan erişim aşamasına ilişkin ortalama zorlanma düzeylerine bakıldığında öğretmen adaylarının 3,27 ortalama puan ile “Bazen zorlanırım” diliminde olduğu anlaşılmıştır. Öğretmen adaylarının bu aşamada en çok araştırma konusuna uygun elektronik veri tabanı ve dijital bilgi platformu seçmede, internette ileri arama tekniklerini anlamada ve kullanmada, kütüphanelerde aranılan bilgiyi veya bilgi kaynağını bulmada, “kütüphane kataloglarını kullanmada ve içindeki bilgileri çözümlemede, yeni nesil kütüphane kataloglarını (opac, endeca, primo, encore, worldcat, polaris gibi) bilme ve kullanmada, yeni nesil kütüphanelerden (dijital / elektronik kütüphane, z-kütüphane, vb.) yararlanmada ve kütüphaneler arası ödünç verme veya belge sağlama hizmetlerden yararlanmada zorlandıkları; internet/web arama motorlarını (google, yandex, bing, yahoo search, ask vb.) kullanmada ise hiç zorlanmadıkları anlaşılmıştır. Erişim aşamasına ilişkin bu çalışmadan elde edilen bulgular ile konu ile ilgili yapılan benzer çalışmalardan (Ocak, 2008; Balcı, 2013; Özel, 2013) elde edilen örtüştüğü fakat bu durumun bazı çalışmalarda (Aldemir, 2004; Polat, 2005b; Kızıl, 2007) farklılık göstererek zorlanma düzeyinin azaldığı anlaşılmıştır.

Bilgi okuryazarlığı aşamalarından üçüncüsü olan değerlendirme aşamasına ilişkin ortalama zorlanma düzeylerine bakıldığında öğretmen adaylarının 2,87 ortalama puan ile

“Bazen zorlanırım” diliminde olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının bu aşamada en çok erişim sağlanan bilgi kaynaklarındaki bilgileri karşılaştırabilmede, kendi ifadeleri ile tekrar yorumlayabilmede, var olan bilgiler ile yeni bilgileri araştırma konusuna uygun olarak ilişkilendirebilmede, erişim sağlanan kaynaklardaki bilgileri eleştirel açıdan (bilginin önyargılı, taraflı, yönlendirici, kazanç ya da propaganda amaçlı olup olmadığını) değerlendirebilmede, bilgiyi ve bilgi kaynaklarını çeşitli ölçütlere göre değerlendirebilmede, bilgi kaynaklarında farklı görüş bildiren bilgileri anlamada ve değerlendirebilmede, erişim sağlanan bilgilerin araştırma konusuna yeterliliği açısından tamamlayıcı ya da ek bilgi ihtiyacının olup olmadığına karar vermede, erişim sağlanan bilgiyi araştırma konusu kapsamında yorumlamada ve erişim sağlanan bilgilere dayalı olarak sonuçlar çıkarabilmede zorlandıkları belirlenmiştir.

Değerlendirme aşamasına ilişkin öğretmen adaylarının zorlanma düzeylerinin ortalamasının altında olması, öğretmen adaylarının bu aşamaya ilişkin becerilerde eğitim ihtiyaçlarının olduğunu göstermektedir. Bu zorlanma düzeyinin Polat (2005a) tarafından yapılan çalışmada da aynı seviyede gerçekleşmesi, aradan geçen zamana rağmen değerlendirme aşamasına ilişkin bilgi ve becerilerin öğretmen adaylarında gelişmediğini ve elde edilen bilgiler ile mevcut bilgilerin sentezlenerek yeni bilgilerin üretilmesinde hâlen zorlandıklarını göstermektedir.

Bilgi okuryazarlığı aşamalarından dördüncüsü olan kullanma aşamasına ilişkin ortalama zorlanma düzeylerine bakıldığında öğretmen adaylarının 3,58 ortalama puan ile “Nadiren zorlanırım” diliminde oldukları anlaşılmıştır. Öğretmen adaylarının bu aşamada az da olsa araştırma sonuçlarını yazılı/basılı (tez, rapor, makale, kitap vb.) ve görsel/sözlü (sunum, sempozyum, konferans vb.) olarak sunma ile araştırma kapsamında yapılan bilgi sunumunda alıntı bilgiler ile kendi bilgilerini sentezlemede zorlandıkları; bilgi sunumunda araştırma konusuna uygun teknolojik ürünleri (World, Excel, PowerPoint vb.) seçmede ve onları kullanmada ise zorlanmadıkları belirlenmiştir. Alan yazına bakıldığında öğretmen adaylarının bu aşamadaki becerilere ilişkin zorlanma düzeylerinin Aldemir (2004) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan sonuçlarla benzerlik gösterdiği fakat Wilson (1997), Nero (1999), Kurbanoglu ve Akkoyunlu (2002), Akkoyunlu ve Kurbanoglu (2003), Jhonson ve O’English (2004), Polat (2005a), Usluel (2006), Cannon (2007), Kızıl (2007), Kaya ve Durmuş (2008) tarafından yapılan çalışmalardaki sonuçlarla ayrıştığı; bu çalışmalarda öğretmen adaylarının zorlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Bilgi okuryazarlığı aşamalarından beşincisi olan etik/yasal konular aşamasına ilişkin ortalama zorlanma düzeylerine bakıldığında öğretmen adaylarının 2,77 ortalama puan ile “Bazen zorlanırım” diliminde olduğu belirlenmiştir. Etik aşamasına ait ortalama zorlanma puanından hareketle öğretmen adaylarının tüm aşamalar içerisinde en çok zorlandıkları aşamanın etik/yasal konular olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen bu sonucun alan yazındaki benzer çalışmalardan elde edilen sonuçlarla da örtüştüğü görülmüştür (Akkoyunlu ve Kurbanoglu, 2003; Aldemir, 2004; ; Balcı, 2013; Kaya ve Durmuş, 2008; Kızıl, 2007; Özel, 2013; Polat, 2005a; Usluel, 2006). Öğretmen adaylarının bilgiye erişimden kullanım aşamasına kadar olan süreçteki becerilerin çoğunda etik ve yasal kurallara uyulması konusunda bilgi yetersizliklerinin olduğu tespit edilmiştir.

Kaynaklar

- Akkoyunlu, B. & Kurbanoglu, S. (2003). Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve bilgisayar öz-yeterlik algıları üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(24).
- Akkoyunlu, B. & Yılmaz, M. (2005). Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık düzeyleri ile internet kullanım sıklıkları ve internet kullanım amaçları. *Eğitim Araştırmaları*, 19(5), 1-14.
- Aldemir, A. (2004). *Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı düzeyleri üzerine bir araştırma: Sakarya Üniversitesi örneği* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 144222)
- American Library Association (ALA). (1989). *American library association presidential committee on information literacy. Final report*. [DX Reader version]. Retrieved from www.ala.org.
- Association of College and Research Libraries (ACRL). (2000). *Information Literacy Competency Standarts for Higher Education* [e-kitap sürümü]. <https://books.google.com.tr> adresinden edinilmiştir.
- Ata, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinin web 2.0 teknolojilerini kullanım durumları ile bilgi okuryazarlığı öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 286488).
- Balcı, K. (2013). *Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık başarısı, bilgisayar öz yeterlik ve bilgi okuryazarlık öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 174211).
- Başaran, M. (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının bilgi okuryazarlıklarının değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 163-177.
- Beile O'Neil, P. M. (2005). *Development and validation of the beile test of information literacy for education* (Doctoral thesis). <http://eprints.rclis.org/15856/> adresinden edinilmiştir.
- Bruce, C. (1997). *Seven faces of information literacy in higher education* [e-kitap sürümü]. <https://books.google.com.tr> adresinden edinilmiştir.
- Cannon, T. H. (2007) *Closing the Digital Divide: An Assessment of Urban Graduate Teacher Education Students' Knowledge of Information Literacy and Their Readiness To Integrate Information Literacy into Their Teaching* (Doctoral thesis). <https://www.researchgate.net> adresinden edinilmiştir.
- Çakm, İ. (1998). Üniversitelerimizin bilgiye erişim ortamları: Genel değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 75, 37-67.
- Demiralay, R. (2008). *Öğretmen Adaylarının Bilgi ve İletişim Teknolojilerini Kullanımları Açısından Bilgi Okuryazarlığı Öz-yeterlik Algılarının Değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 219051).
- Erdem, M. & Akkoyunlu, B. (2002). Bilgi okuryazarlığı becerileri ve bu becerilerin öğrencilere kazandırılması için düzenlenecek öğrenme ortamlarının özellikleri. *Journal of Qafqaz University*, 9, 125-132.
- Erdem, M. (2007). Self-efficacy levels of teachers in information and computer literacy. *World Applied Sciences Journal*, 2(4), 399-405.

- Gülner, M. (2016), *Öğrencilerin bilgi okuryazarlığı özyeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 451835).
- Johnson, C. M. & O'English, L. (2004). Information literacy in pre-service teacher education: An annotated bibliography. *Behavioral & Social Sciences Librarian*, 22(1), 129-139.
- Kaptan, S. (2000). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Bilim Yayınları.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları
- Kaya, S. ve Durmuş, A. (2008, Mayıs). *Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve araştırma yaparken interneti kullanma düzeyleri. Uluslararası II. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu*, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Kızıl, M. (2007). *Yükseköğretimde bilgi okuryazarlığı: Selçuk Üniversitesi örneği* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 218673).
- Kızılaslan, D. (2017). *Bilgi okuryazarlığı ve üniversite kütüphaneleri: Bilgi okuryazarlığı planı hazırlama unsurları* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 215492).
- Kuhlthau, C. C., Maniotes, L. K., & Caspari, A. K. (2012). *Guided inquiry design: a framework for inquiry in your school* [e-kitap sürümü]. <https://books.google.com.tr> adresinden edinilmiştir.
- Kurbanoglu, S. & Akkoyunlu, B. (2001). Öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 81-88.
- Kurbanoglu, S. & Akkoyunlu, B. (2002). Öğretmen adaylarına uygulanan bilgi okuryazarlığı programının etkililiği ve bilgi okuryazarlığı becerileri ile bilgisayar öz-yeterlik algısı arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 98-105.
- Kurbanoglu, S. & Akkoyunlu, B. (2003, Ağustos). *Information literacy and teacher education: a study applied in Turkey*. Poster IFLA 69th annual meeting, Berlin.
- Kurbanoglu, S. & Akkoyunlu, B. (2007, Mayıs). *Öğretmen eğitiminde bilgi okuryazarlığının önemi*. Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu, Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi-Hacettepe Üniversitesi, Bakü.
- Miner, A. (1992). Impact and implications of a library-use integrated program. *Reference Librarian*, 17(24), 257-267.
- Nero, L. R. (1999) An assessment of information literacy among graduating teacher education majors of four pennsylvania state system of higher education universities (Doctoral thesis). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/> adresinden edinilmiştir.
- Ocak, G. (2008). *Web tabanlı çoklu öğrenme ortamlarının öğrencilerin bilgi okuryazarlığı performansı üzerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 216430).
- Özel, N. (2013). *Araştırma görevlilerine bilgi ve iletişim teknolojileri bağlamında bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 355810).

- Polat, C. (2005a). *Üniversitelerde kütüphane merkezli bilgi okuryazarlığı programlarının geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi örneği* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 160007).
- Polat, C. (2005b). Üniversite öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı becerilerindeki zorlanma düzeyleri üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(4), 408-431.
- Saatçioğlu, Ö., Özmen, Ö. & Sürel Özer, P. (2003). Bilgi okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesinde kütüphanelerin rolü ve Dokuz Eylül Üniversitesi uygulaması. *Bilgi Dünyası*, 4(1), 45-63
- Şenyurt, Ö. (2018). *Türk milli eğitim sisteminde bilgi okuryazarlığı gereksinimlerinin karşılanması* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 510509).
- Usluel, Y. K., (2007). Can ICT Usage Make a Difference on Student teachers'Information Literacy Self-efficacy. *Library & Information Science Research*, 29(1), 92-102.
- Wilson, K. (1997, Haziran). *Information skills: Reflections and perceptions of student teachers and related professionals*. Annual conference of the International Association of School Librarianship help in conjunction with the association teacher-librarianship, Kanada.
- Yasa, H. D. (2018). *Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile bilgi okuryazarlığı becerileri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 505477).

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
EDİTÖRLÜĞÜNE**

Derginizin 2020 yılı 68 sayısında yayınlanmak üzere kabul edilen *Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı Becerilerindeki Zorlanma Düzeylerinin İncelenmesi: Atatürk Üniversitesi Örneği* adlı çalışma, danışmanlığımı yaptığım Ali Kavak tarafından 2018 yılında tamamlanmış ve YÖK Tez Merkezinde 531864 numara ile kayıtlı olan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Çalışmanın etik açıdan bir sorun teşkil etmediğini beyan ederek çalışmanın ilgili sayıda yayınlanmasını arz ederim. 26.5.2020

Doç. Dr. Oğuzhan SEVİM

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

Danışman Etik Beyanı

